

Marinebaas Harold Liebrechts wil snel een 'hybride vloot': 'Over twee jaar kunnen we in oorlog zijn'

Posted on 29 augustus 2026 by Eric Vrijzen

Viceadmiraal Harold Liebrechts van de Koninklijke Marine denkt dat Nederland over twee jaar in oorlog kan zijn met Rusland. Hij wil met spoed een 'system of systems': nieuwe oorlogsbodems met daaromheen grote aantallen drone-vaartuigen, sommige honderd meter lang. 'De Russen zullen ons tarten,' voorspelt de commandant zeestrijdkrachten

Onbemande systemen worden cruciaal voor de Koninklijke Marine. Nederland krijgt een 'hybride vloot'. De bestaande oorlogsbodems worden de komende jaren vervangen. Daaraan worden grote aantallen drone-schepen toegevoegd, sommige met een lengte van zeventig, tachtig of zelfs honderd meter. Rond deze vloot cirkelen meer dan vijftienhonderd kleine of middelgrote, varende en vliegende drones. 'Het moet een *system of systems* worden,' zegt Commandant Zeestrijdkrachten, viceadmiraal Harold Liebrechts.

Vanuit zijn werkkamer op de hoogste etage van het Admiraliteitsgebouw kijken we uit over de zee en de marinehaven van Den Helder. Er liggen Nederlandse en Belgische fregatten, een amfibisch transportschip, een *Ocean-going Patrol Vessel*, de gloednieuwe Zr.Ms. Den Helder. Nederland kan nog altijd heel wat 'op de mat' brengen. Toch moet Liebregs in sneltempo 'capaciteit en massa toevoegen'. Hij wendt zijn blik naar zee: 'Over twee jaar kunnen we in oorlog zijn.'

De plannen voor de zeestrijdkrachten van de toekomst staan in een dit voorjaar verschenen document: *Toekomstvisie Maritime Uncrewed*. Iedereen had gezien hoe op de Zwarte Zee de oppermachtig lijkende Russische vloot ten onder ging, vooral doordat de Oekraïners met explosieven beladen speedbootjes en waterscooters inzetten en per afstandsbediening tegen Russische doelen lieten klappen. Nabij de Golf van Aden vuurden Houthi-rebellen raketten en drones af op geallieerde fregatten. In de oorlog tegen Iran haalden de Amerikanen Shahed-drones van 2000 euro uit de lucht met Patriotraketten van twee miljoen. Ook de oorlog op zee is asymmetrisch geworden.

Effectief en efficiënt

'Eigenlijk is het niet nieuw,' zegt Liebregs. 'De dronesvaartuigen van nu zijn eigenlijk drijvende zeemijnen.' Hij memoreert dat Michiel de Ruyter in 1667 de monding van de Theems opvoer en de Engelsen versloeg door in zijrivier Medway een ketting te verbreken waarachter zij zich veilig waanden. Dat gebeurde met een 'brander'. De Ruyter liet een afgeschreven schip vol kruit laden. Het schip zette koers naar Chatham, er werd brand gesticht, alle mannen sprongen overboord en de explosie deed zijn werk. 'Komt overeen met een drone,' weet Liebregs.

Behalve goedkope drones, zijn ook geavanceerde *high-tech* wapens wijdverspreid. De Amerikanen hadden dit voorjaar geen afdoende antwoord op de Iraanse ballistische raketten. Je verdediging moet dus zowel *low-tech* als *high-tech* zijn. Massaal en dus goedkoop, maar ook geavanceerd en robuust.

Liebregs: 'Het is ook een kwestie van geld. Als je kostbare raketten moet verspillen om goedkope drones af te weren, ben je je voorraden aan het uitputten en verlies je het ook strategisch. Je moet een effectief, tevens efficiënt antwoord hebben.'

De 'hybride vloot' moet daarin voorzien. De *Toekomstvisie* legt voor zeven oorlogsscenario's uit hoe een mix van 'crewed' en 'uncrewed' schepen kan werken.

De bemande schepen worden omringd door een groot aantal drones, sommige van groter formaat dan de huidige Walrusklasse onderzeeboten. Die varende drones worden bestuurd vanuit het moederschip.

Wat nu als de Russen het moederschip uitschakelen met hun hypersonische raket? Leggen ze dan de hele vloot lam?

‘Ja,’ bevestigt Liebregs. Maar het systeem wordt robuuster. ‘De drones zijn geen wegwerpschepen, maar ik heb liever dat zo’n schip geraakt wordt dan een bemand, groot en complex oorlogsschip.’ Dankzij de drones kan hij de moederschepen beter beveiligen, want op die drones worden radar, sensoren, torpedo’s en Israëliëse Barak-luchtdoelraketten geplaatst. ‘Je voegt veel capaciteit toe, die je bovendien verspreidt over een groter gebied. Operationeel gezien is het een mooie toevoeging.’

Op een andere manier redeneren

Moeten de drones ook zichzelf kunnen beschermen?

‘Die vraag krijg ik van bijna iedereen in de marine. Het antwoord is nee. Want voor je het weet, ben je alweer een complex fregat aan het bouwen. Dan krijg je een drone met allerlei zelf beschermende wapensystemen en dat wordt een *high value target* (favoriet doelwit van de vijand, red.). Dat moet je niet willen. Ik accepteer het als ik een onbemand schip verlies.’

Hij vervolgt: ‘Er is altijd de neiging om naar een schip te kijken en dan verbeteringen aan te brengen. Dat maakt het duurder, complexer en geavanceerder. Tegelijk wordt het lastiger om het nieuwe schip te bouwen, te bemensen, te modificeren. We moeten op een andere manier redeneren. We moeten niet van schip naar schip denken, maar naar een *system of systems*, een vloot waarvan ik de onbemenste delen desnoods verlies.’

Eigenlijk moet u een nieuw vlootconcept uitvinden, de oude oorlogsbodems nog even verslijten en daarna geheel opnieuw beginnen?

‘Ik heb niet de luxe om uiteindelijk met een geheel nieuwe vloot te beginnen, want het kan binnen twee jaar oorlog zijn. Ik moet altijd denken vanuit de dreiging. Maar alles wat ik nu doe, moet berekend zijn op de oorlog van morgen.’

Proxy-war

In de Koude Oorlog had de Koninklijke Marine als taak de Noord-Atlantische aanvoerroutes te verdedigen tegen Sovjet-Russische onderzeeboten. Wat is de taak in een toekomstige oorlog?

‘De Grondwet zegt dat wij het Koninkrijk en de belangen van het Koninkrijk moeten verdedigen. Die belangen liggen in de hele wereld. Als er oorlog komt met de Russen, zullen zij proberen verwarring te stichten. Ze lokken scenario’s uit die ons voor multi-dilemma plaatsen, waardoor wij onze krachten moeten verdelen. Een deel van het conflict wordt als *proxy-war* uitgevochten door Russische handlangers als Iran en de Houthi’s in Yemen. Wij zullen dus ook de Straat van Hormuz en de Rode Zee moeten beveiligen, plus de kritieke infrastructuur op de bodem van de Noordzee, de haven van Rotterdam. Ook de scheepsroutes over de Atlantische Oceaan zullen beschermd moeten worden. Er zal hoe dan ook een grote aanvoer zijn van Amerikaans materieel en goederen naar Europa. Die routes komen onder druk. Kijk maar naar de samenstelling van de Russische vloot.

‘Het heeft nu al een weerslag op ons werk. Geen schip gaat hier de haven uit zonder een opdracht tot inzet. Zelfs als we op oefening gaan, voorziet het vaarschema in operationele inzet. We monitoren de door de Russen gebruikte schaduwvloot, de zogenaamde onderzoeksschepen en de Russische marineschepen. We kijken elke dag: wat is er nu weer gebeurd? We moeten nu al klaar zijn voor een conflict. Dat kunnen we. We moeten het ook langdurig kunnen volhouden. Daar hebben we nog werk aan de winkel. We moeten weg bij het oude denken dat we eenheden maandenlang opwerken voor een missie. Die luxe hebben we niet meer. Elk marineschip moet er gewoon klaar voor zijn en de mariniers moeten er klaar voor zijn.

‘In de Golf van Oman ligt nu een tanker uit Poetins schaduwvloot olie te lekken. We moeten die schaduwvloot volgen, hinderen, *boardings* uitvoeren. Daarmee dwingen we dit soort schepen omwegen te maken. Via die schepen exporteert Poetin olie en financiert hij de oorlog in Oekraïne. Dat is zijn businessmodel en wij moeten het kraken.

‘Zorgwekkend is ook wat de Russische schepen op de Noordzee doen. In het Engels Kanaal, vlakbij onze kust, ligt vrijwel permanent een Russisch oorlogsschip. We zien ook schepen vlak boven onze datakabels op de zeebodem. Wat die schepen daar

uitspoken? Ze bereiden zich voor op oorlogshandelingen. Dus we willen graag weten wat ze doen, maar je ziet niet altijd wat ze overboord gooien.'

Asymmetrische oorlogvoering

Eerder in zijn marine-loopbaan was Liebregs commandant van een onderzeeboot en commandant van luchtverdedigingsfregatten. Met Zr.Ms. De Ruyter voerde hij een anti-piraterijmissie uit voor de kust van Somalië.

U heeft ervaring met asymmetrische oorlogvoering. Is dat een voordeel in een eventuele oorlog tegen Rusland?

'Ja, je leert de schaalbaarheid van middelen. Je vuurt geen harpoonraket af op een piratenbootje. Je moet proportioneel reageren. De Russen zullen alle grenzen opzoeken om ons te tarten. Ze zullen situaties uitlokken waarin wij stuiten op onze ethische waarden en normen. Wat ze nu doen met hun schepen is daar de voorbode van. Ze zaaien onrust door telkens een situatie van zie-je-wel-jullie-zijn-kwetsbaar te scheppen. Bij Denemarken voerden ze vanaf schepen dronesoperaties uit. Met GPS-verstoringen brengen ze de scheepvaart en het luchtverkeer in gevaar. Telkens proberen ze een stapje verder te gaan. Het is strategisch gedrag: ze willen hun bewegingsvrijheid vergroten en die van ons te verkleinen.'

De verleiding is groot alles wat de afgelopen jaren op de Zwarte Zee gebeurde te vertalen naar een nieuwe doctrine voor het optreden op de Noordzee en de Atlantische Oceaan. Maar daar zijn de omstandigheden compleet anders dan op een veel kleinere binnenzee als de Zwarte Zee. Het gebied is ook oneindig veel groter. 'Je moet je nooit voorbereiden op de vorige oorlog,' vat Liebregs samen.

Hoger geweldsniveau

Het marinewapen is in zijn aard preventief. Je kunt de vijand afschrikken door je schepen slim te positioneren. Het is als een schaakspel, waarin je de tegenstander terugdringt en intoomt. Essentieel daarbij is dat je voortdurend duidelijk maakt dat je de vijand kunt overtroeven en bereid bent te escaleren naar een hoger geweldsniveau. Maar misschien werkt het met drones niet op deze manier en gaan de Russen met jouw drones spelen.

In maart 2023 veroorzaakte een Russisch jachtvliegtuig boven de Zwarte Zee een

crash van een Amerikaanse vliegende drone door er brandstof op te dumpen en de propeller te beschadigen. Zou iets dergelijks met een bemand vliegtuig zijn gebeurd, dan had een Amerikaans-Russische oorlog op uitbreken gedaan. Nu bleef het bij een diplomatiek incidentje.

Lokken drones de Russen uit om straffeloos aanvallen te ondernemen? In plaats van zich gedeisd te houden uit angst voor escalatie, treden de Russen stapje voor stapje provocatiever op tegen westerse drones. In elke drone zien ze een buitenkans om NAVO-landen te testen en de eigen bewegingsvrijheid te vergroten. Intussen zetten de Russen de eigen drones steeds agressiever in tegen West-Europa, steeds kijkend tot hoever ze kunnen gaan.

Liebregts zegt dat een hybride vloot in principe over dezelfde escalatie-dominantie beschikt als de huidige vloot. 'Drones kunnen ook afschrikken, al hebben ze natuurlijk een andere rol dan bemande schepen. Met drones kun je een groter gebied bestrijken, je kunt je mensen buiten de gevarenczone houden en je kunt efficiënter werken. Dat is echt een goede ontwikkeling. Drones versterken je geloofwaardigheid en je slagkracht. Dat zijn de kenmerken van afschrikking.

'Moet je een eiland verdedigen, dan kun je daar veel drones neerzetten, waardoor je de vijand duidelijk maakt dat hij met zijn aanval geen enkele kans maakt. Dat heet bij ons *deterrence by denial*. Daarnaast kun je – maar dat lukt niet met de huidige drones – de vijand jouw wil opleggen en jouw belangen veiligstellen door duidelijk te maken dat je zijn eventuele offensief met een grote klap zult beantwoorden. Dat is *deterrence by punishment*. Hiervoor heb je een combinatie van systemen nodig: grote bemenste schepen en daaromheen drones die je bij voorbeeld als sensoren gebruikt.

'De afschrikking met drones is dus nog beperkt. Je kunt ze niet inzetten voor de zogenoemde *naval diplomacy*. Je kunt geen artikel 5 NAVO-verdrag operatie beginnen, omdat de Russen een drone van duizend euro neerhalen. Vallen ze boven internationale wateren een varende drone van 70 meter lengte aan, dan ligt het alweer anders.'

Raketten op koopvaardij schepen

Omdat grote dronesvaartuigen nog in ontwikkeling zijn, voorziet Liebregts dat ze aanvankelijk 'licht bemenst' zullen zijn. 'Een mannetje of acht. Vooral voor

onderhoud en reparatie.'

Geeft de onmacht van de huidige Russische Zwarte Zee-vloot te denken? In de Tweede Wereldoorlog voer de Russische marine ook niet of nauwelijks uit, want de angst voor de Duitse U-boten was te groot.

Viceadmiraal Liebregs waarschuwt voor die redenering: 'Onderschat hun vloot niet. De dreiging van hun onderzeeboten in de Atlantische Oceaan blijft. De Russen zijn heel goed in rakettechnologie. Hun strategische raketten zijn voor een deel geplaatst op onderzeeboten. Mogelijk stationeren ze ook raketten op koopvaardischepen, zodat een *spiderweb* van raketdreiging ontstaat.'

De Russen zullen bovendien hun fouten op de Zwarte Zee niet herhalen. Liebregs: 'Op het slagveld leren ze sneller dan wij.'

Op zichzelf aangewezen

De oorlogssituatie waarover Liebregs spreekt, kan zich voordoen na een wapenstilstand in Oekraïne. De Russen hebben dan de handen vrij, zullen even op krachten moeten komen en scheppen dan een conflict in de Baltische staten. Tegelijkertijd proberen de Chinezen hun 'afvallige provincie' Taiwan in te lijven. De Amerikanen hebben zoveel raketten verspild tegen Iran, dat ze niet in staat zijn om tegen Russen en Chinezen op te treden. Europa is dan op zichzelf aangewezen.

Liebregs heeft daarom grote haast met de opbouw van zijn hybride vloot. In het *Toekomstvisie*-document staat een tijdpad: 2025 tot 2035. Dat lijkt onhaalbaar. Grote, varende drones moeten nog worden ontworpen. Ook de nieuwe luchtverdedigingsfregatten zijn nog niet eens getekend. De bouw van nieuwe ASW-fregatten (*anti-submarine warfare*) is zo traag, dat België zich wil terugtrekken. Intussen pakken zich politieke wolken samen boven het Brits-Nederlandse project voor acht amfibische transportschepen: de Britten willen het Nederlandse ontwerp wijzigen.

'Kijk eens naar buiten,' zegt Liebregs. 'Daar ligt het *combat support ship* Zr.Ms. Den Helder. Dat is echt een heel goed schip, waar andere landen jaloers naar kijken. Nederlands ontwerp. Nederlandse scheepswerf. Damen maakt hele goede schepen. Elk nieuw schip kampt met storingen, maar dit schip is perfect. Toen we het in gebruik namen, haperde slechts één ding: de vaatwasser in de kombuis.'

Hij begrijpt dat de Britten – met wie Nederland acht amfibische transportschepen wil bouwen; voor elk land vier – een ‘aanpassing van het Nederlandse ontwerp willen, want hun helikopters zijn iets groter dan onze NH-90’. Maar het blijft een Nederlands ontwerp, stelt Liebregs.

Met de Belgen is er onenigheid over de gezamenlijke bouw van de *Anti-submarine warfare*-fregatten (ASWF's). De Belgische minister van Defensie Theo Francken spreekt van ‘een ontwerpcrisis’ en lijkt in zee te willen gaan met Turkse scheepsbouwers. Onderwijl kijkt de Haagse politiek als een konijn in de koplampen. Maar daarover wil Liebregs niet oordelen. ‘Wij denken dat we hele goede schepen krijgen. Hoe sneller, hoe beter. De rest is politiek.’

De Belgen hadden drie ASW-fregatten van Damen in gedachten. De Nederlanders willen er vier. De ‘ontwerpcrisis’ wordt in de media beschreven als het falen van scheepsbouwer Damen, maar de diepere oorzaak ligt bij de onzekere aard van toekomstige zeeslagen. Telkens moet het ontwerp worden gemodificeerd, waardoor het nieuwe wapenplatform oneindig veel ingewikkelder wordt, kosten stijgen en vertragingen zich opstapelen. Haken de Belgen af, dan krijgt de Koninklijke Marine het lastig.

Zover is het nog niet, maant Liebregs tot rust. ‘Het is vervelend als er vertragingen ontstaan, maar we werken voorbeeldig samen met de Belgische marine en we zitten nog steeds samen in het traject naar de ASW-fregatten. De vlootvernieuwing is niet in gevaar.’

Snellere aanschafprocedures

Volgens zijn *Toekomstvisie* heeft de Koninklijke Marine in 2035 een volwaardige hybride vloot met tientallen schepen en vele honderden drones. Maar dat gaat met de oude aanbestedingsprocedures niet lukken.

Liebregs: ‘Eerst wordt er een plan gemaakt, dan volgt een behoeftestelling, een pakket technische eisen van duizenden pagina's, dan mag de industrie het gaan bouwen, maar dan ontstaan problemen waardoor alles nog drie keer op en neer gaat. Met heel veel geluk had je dan na vijf jaar wat je besteld had. Zo kan het niet meer. De aanschafprocedures moet veel sneller verlopen, want zoveel tijd hebben we niet meer.’

Briljante toekomst

Hij roemt nog maar eens de kwaliteit van scheepsbouwer Damen, plus de samenwerking met de Belgische, Amerikaanse, Britse en vooral Franse marine. Bij het uitbreken van de Amerikaans-Iraanse oorlog stuurde Frankrijk het vliegdekschip Charles de Gaulle naar het Oosten van de Middellandse Zee.

Liebregts: 'Ik belde mijn Franse collega en zei dat wij met luchtverdedigingsfregat De Evertsen zouden meevaren. De politiek moest het nog wel goedkeuren, maar dat begreep hij meteen. Wij verzorgden de raketverdediging van de hele *carrier strike groep* (vlooteskader rondom het Franse vliegdekschip, red). Ik voorzie een briljante toekomst voor de Frans-Nederlandse samenwerking. Het project voor de bouw van onze vier nieuwe onderzeeboten loopt ook uitstekend. De Orca-klasse krijgt Franse torpedo's, zo is besloten. Deze F21 torpedo's zijn de beste die in de wereld verkrijgbaar zijn.'

Wynia's Week verschijnt 156 keer per jaar en wordt **volledig mogelijk gemaakt** door de donateurs. Doet u mee? [**Doneren kan zo**](#). **Hartelijk dank!**